

Topniki pełnią podobną funkcję, jak otulina elektrody przy ręcznym spawaniu łukowym, tj. chronią roztopiony metal przed wpływem otaczającej atmosfery, wspomagają stabilne jarzenie łuku elektrycznego, umożliwiają rafinowanie stopiwa, wprowadzają do niego składniki stopowe oraz kształtują powstającą spoinę. Technologia spawania pod topnikiem pozwala stosować duże natężenie prądu i duże prędkości spawania. Wraz z dobrym przepływem, eliminacją odprysków, dobrą jakością połączenia oraz ochronie spawacza przed promieniowaniem łuku – pozwala na znaczny wzrost wydajności i bezpieczeństwa pracy. Dalszy wzrost wydajności spawania pod topnikiem można

osiągnąć, używając jako spoiwa drutów rdzeniowych. Gatunek topnika ma znaczący wpływ na właściwości użytkowe, przede wszystkim udarność stopiwa. Skład chemiczny i właściwości mechaniczne stopiwa zależą też od gatunku drutu użytego w kombinacji z określonym topnikiem. Podstawowe właściwości metalurgiczne topników są zwykle opisywane przez wskaźnik zasadowości, który zależy od zawartości zasadowych i kwaśnych tlenków wchodzących w skład topnika. W tym katalogu używany jest wskaźnik zasadowości (B) według Boniszewskiego. Wzór do obliczeń podany jest w rozdziale A. Według wartości tego wskaźnika, topniki zwykle podzielone są na następujące grupy:

typ topnika	wskaźnik zasadowości	zakres temp. topnienia	udarność stopiwa z OK Autrod 12.22
kwaśny	< 0,9	1100 - 1300°C	>47J / +20°C
obojętny	0,9 - 1,2	1300 - 1500°C	>47J / -20°C
zasadowy	1,2 - 2,0	> 1500°C	>47J / -40°C
wysokozasadowy	> 2,0	> 1500°C	>47J / -50°C

Temperatura topnienia danego topnika ma wpływ na właściwości formujące powstającego żuźla, wpływa również na ilość i umiejscowienie zanieczyszczeń, głównie w postaci tlenkowych wtrąceń do stopiwa. Topniki kwaśne i obojętne posiadają żuźel o niższej temperaturze topnienia niż stopiwo, zapewniają doskonałe właściwości spawalnicze, ale pozostawiają też więcej wtrąceń, które obniżają możliwą do osiągnięcia udarność. Zastosowanie zasadowych i wysokozasadowych topników, przy prawidłowych procedurach spawania, jest gwarancją uzyskania dużej czystości stopiwa, a tym samym wysokich wartości pracy łamania w niskich temperaturach. Poprzez wybór gatunku drutu do kombinacji można uzyskać różne poziomy własności wytrzymałościowych lub pożądaną skład chemiczny stopiwa. W zależności od sposobu produkcji, topniki dzielą się na aglomerowane i topione.

Topniki topione

Topniki wytapiane są zazwyczaj w piecu elektrycznym z suchej mieszanki surowców, następnie są chłodzone, granulowane, suszone, mielone i przesiewane. Ziarna topnika typu topionego są zwykle szkliste lub pumeksowe. Ich zaletą jest doskonała jednorodność i niska absorpcja wilgoci. Wadą tych topników jest mała aktywność chemiczna, wysoka energochłonność produkcji oraz problemy z ochroną środowiska. Topniki topione są stopniowo zastępowane przez topniki aglomerowane. Obecnie firma ESAB zaniechała produkcji tego typu topników.

Topniki aglomerowane

Topniki aglomerowane powstają ze sproszkowanych surowców, które po zmieszaniu i dodaniu spoiwa poddaje się procesowi spiekania w wysokiej temperaturze. Ziarna topnika są tworzone z wzajem-

nie powiązanych cząstek poszczególnych składników. Proces prowadzony jest tak długo, aż osiągnięta zostanie właściwa granulacja topnika. Zaletą topników aglomerowanych jest ich dość łatwa produkcja. Posiadają dużą aktywność chemiczną i bardzo dobre własności spawalnicze. Wadą jest wyższe wchłanianie wilgoci, wynikająca stąd potrzeba suszenia oraz nieco niższa wytrzymałość mechaniczna ziaren. Obecnie większość aplikacji spawania łukiem krytym wykorzystuje topniki aglomerowane.

Ziarnistość topnika

Rozmiar ziarna topnika wpływa na jego własności spawalnicze. W przypadku użycia ziarna o grubszej frakcji, ścieg spawalniczy jest szerszy na mniejszej głębokości warstwy stopionego metalu podstawowego niż po użyciu drobnej frakcji. Dlatego ten typ jest używany np. do spawania blach cienkich. Duże różnice we frakcji ziarna i obecność frakcji pyłu na

ogół niekorzystnie wpływają na kształtowanie lica spoiny. Dlatego rozmiar ziarna dla danego typu jest zawsze określony w pewnym przedziale. Niektóre topniki mogą być dostarczone z różną ziarnistością, według poniższej tabeli:

	rozmiar ziarna
topnik standardowy (0)	0,2 - 1,6 mm
topnik drobnoziarnisty (1)	0,2 - 1,2 mm
topnik gruboziarnisty (2)	0,3 - 2,0 mm

Pakowanie

Topniki zwykle dostarczane są w papierowych workach o wadze 25 kg. Na życzenie mogą być dostarczone w stalowych pojemnikach o wadze od 20 do 30 kg. W przypadku odbiorców końcowych zużywających duże ilości topników, korzystne jest używanie opakowań masowych typu BigBag™ o wadze 1000 kg. Zalecane warunki przechowywania oraz suszenia topników podane są w rozdziale M.

Norma dla topników spawalniczych:

PN-EN 760: 1998

Materiały dodatkowe do spawania. Topniki do spawania łukiem krytym. Oznaczenie.